

Koronaviruspandemia ja sosiaalityö – Globaalit haasteet ja ratkaisut (PANDA)

VN25259/2020

Loppuraportin tiivistelmä 2023

Sisällysluettelo

1. TUTKIMUSHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	1
1.1 YLEISTÄ.....	1
1.2 TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	1
1.3 ARVIO TUTKIMUSHANKKEEN TOTEUTUMISESTA	2
2 HANKKEEN TUOTOKSET	2
2.1 JULKAISTUT JA JULKAISTUKSI HYVÄKSYTYT ARTIKKELIT	3
2.2 TOIMITETUT TEOKSET JA LAAJEMMAT TUTKIMUSRAPORTIT	3
2.3 TUTKIMUSKATSAUKSET	4
2.4 ARVIOITAVANA OLEVAT KÄSIKIRJOITUKSET	4
2.5 TEKEILLÄ OLEVAT KÄSIKIRJOITUKSET	5
2.6 HANKKEEN AINEISTOISTA VALMISTEILLA OLEVAT PRO GRADU -TUTKIELMAT	5
2.7 MUU.....	5

1. Tutkimushankkeen tarkoitus ja tavoitteet

1.1 Yleistä

Vuoden 2020 alussa koronaviruspandemia levisi Kiinasta ympäri maailmaa, yllättäen läntiset kansalliset valtiot. Pandemian vaikutukset talouteen, politiikkaan ja ihmisten jokapäiväiseen elämään ovat olleet ennennäkemättömiä. Vuosiraporttia kirjoitettaessa tammikuuhun 2023 mennessä virustartunnan on maailmanlaajuisesti saanut yli 674 miljoonaa ihmistä ja sen aiheuttamiin oireisiin on menehtynyt noin 6.7 miljoonaa ihmistä. Pandemia on laajentunut planetaariseksi ilmiöksi, joka on osoittautunut mekaniismeiltaan monimutkaiseksi hallita, koska globaali keskinäisriippuvuus on kasvanut dramaattisesti viimeisten 30 vuoden aikana.

Lapin yliopiston Panda-tutkimusryhmä aloitti toimintansa maaliskuussa 2020. Alusta lähtien tutkimustyön fokuksessa ovat olleet pandemian vaikutukset sosiaalityöhön, sen asiakkaisiin, ammattilaisiin ja organisaatioihin. Tutkimusaineistojen keruu käynnistettiin keväällä 2020 heti sen jälkeen, kun valtioneuvoston oli julistanut poikkeusolot Tästä johtuen hankkeessa saatiin kerättyä kansainvälisestikin tarkastellen hyvin ainutlaatuista aineistoa. Tutkimusaineistojen keruuta ja erityisesti analyysien aloittamista hidastivat hankkeen tutkijoiden silloiset opetustehtävät, jotka olivat vuoden 2020 aikana heidän päätyötään. Joulukuussa 2020 hanke sai valtionrahoituksen vuosiksi 2021–22 ja käytännössä kokopäiväinen tutkimustyö käynnistyi helmikuun 2021 alusta lähtien. Hankerahoituksella hankkeessa ovat työskennelleet seuraavat henkilöt:

- Prof. Timo Harrikari, hankkeen johtaja ja vastuuhenkilö, 1.1.2021–31.4.2022
- YTT, dos. Marjo Romakkaniemi, yliopistotutkija, 1.2.2021–31.12.2022
- YTT Sanna Saraniemi, 1.2.2021–31.12.2023
- YTM Vera Fiorentino, nuorempi tutkija, 1.2.–31.8.2021, 1.8-31.12.2022
- YTK Tuomas Leppiaho, tutkimusapulainen, 3.11.2021–31.12.2022
- Tradenomi Arja Petäjäsuu, suunnittelija, 1.1.2021–
- Prof. Sanna Hautala, hankkeen vastuuhenkilö, 1.4.2022-31.12.2022
- YTT Mari Kivistö, asiantuntija, 1.-31.8.2022

Lisäksi

- Prof. Timo Harrikari, professori, tuntityösopimus 1.9.-31.12.2022
- YTM Terhi Rintamäki, asiantuntija, ostopalvelut, marras-joulukuu 2022

1.2 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkimushankkeessa on kerätty vuosina 2020–22 seuraavat tutkimusaineistot:

- *Sosiaalialan ammattilaisten päiväkirjat* 33 kpl.
- *Sosiaalialan ammattilaisille osoitetut kyselyt* (2020: n=409, 2021: n=437, 2022: n=429).
- Pandemiaa käsittelevä sanomalehti uutisointi, 1.1.2020–31.12.2022. Aineistosta on tekeillä yksi artikkelikäsikirjoitus.
- *Sosiaalityön ammattilaisten korona-aiheiset keskustelut sosiaalisessa mediassa*. Aineistot on kerätty rakenteellisen sosiaalityön opinnäytetyönä..
- *Sosiaalityön ammattilaisten haastattelut* n=17
- *Sosiaalityön asiakkaiden haastattelut* N=15

1.3 Arvio tutkimushankkeen toteutumisesta

Tutkimushanke on käynnistynyt ja se on edennyt suunnitellusti. Kaikki tutkimussuunnitelmassa kerättyiksi luvut aineistot saatiin kerättyä ja niitä on analysoitu kotimaisissa ja kansainvälisissä tieteellisissä artikkeleissa. Panda-hanke on koordinoinut ja toimitannut kahden sosiaalityötä pandemiaolosuhteissa käsittelevän kokoelmateoksen toimitustyötä, joista toinen on kotimainen ja toinen kansainvälinen. Kotimaisen teoksen kustantaa SoPhi (julkaisu 16.2.23) ja kansainvälinen teoksen Routledge (julkaisu 28.4.23). Niin ikään hankkeessa tehty kaksi laajempaa tutkimusraporttia; joista toinen on kansainvälinen ja toinen kansallinen, molemmat raportit ovat lajissaan ensimmäisiä pandemia-ajan muutoksia sosiaalialalla kokonaisvaltaisesti käsitteleviä tutkimuksia. Lisäksi hankkeessa on vuosien 2020–22 aikana laadittu useita käsikirjoituksia, joista osa on jo julkaistu tai hyväksytty julkaistavaksi vertaisarvioituissa tieteellisissä aikakauslehdissä tai kokoomateoksessa (7 kpl) ja osa on niissä vielä arvioitavana (5 kpl). Vuonna 2021 kerätyistä aineistoista ja niiden analyyseistä käynnistettiin useita käsikirjoitustöitä (8 kpl). Tiiviitä tutkimuskatsauksia on tehty yhteensä 6 pandemian alkuaikoihin sijoittuen.

Vuosien 2020–2021 aikana hanke organisoii kansainvälisen COVID-19 Social Work Research Forum -verkoston tapaamisia, jotka se käynnisti huhtikuussa 2020. Verkostoon on kuulunut 48 tutkijaa kaikilta mantereilta Etelä-Amerikkaa lukuun ottamatta. Tapaamisten tarkoitus on ollut keskusteleminen pandemian vaikutuksista sosiaalityöhön eri maissa ja tutkimusyhteistyön edistäminen. Vuonna 2021 tapaamisia järjestettiin seitsemän kertaa. Vuonna 2022 tapaamisista luovuttiin, lähinnä siksi, ettei laajemmalle foorumille ollut enää tarvetta ja toiseksi siksi, että yhteistyön muodot muuttuivat.

Hanke on osallistunut ja ollut organisoimassa toimintaa myös monilla muilla tieteellisillä ja ammatillisilla foorumeilla, jotka hankkeen julkaisujen ohella listataan seuraavassa luvussa. Hankkeen tuloksia on myös viety sosiaalityön perusopetuksen opintojaksoille esiteltäviksi.

Marraskuussa 2022 Panda-hanke järjesti hankkeen päätössymposiumin. Tilaisuuteen saatiin keynoteiksi hankkeen kansainvälisiä yhteistyökumppaneita. Symposiumissa puhuivat Prof. Vesna Leskosek (Ljubljanan yliopisto, Slovenia), Dr. Paula McFadden (Ulsterin yliopisto, UK), Prof. Malathi Adusumalli, (Delhin yliopisto, Intia) ja Prof. Joseph Mooney (University College Dublin, Irlanti). Hankkeen slovenialaisen yhteistyöyliopiston tutkija Miroslav Budimir (Ljubljanan yliopisto) vieraili hankkeen vieraana Rovaniemellä syyskuussa 2021.

Tutkimushanke on pysynyt hyvin budjetissaan niin henkilöstökustannusten kuin palvelujen ostojen ja matkakustannusten osalta. Vera Fiorentino siirtyi 1.9. tutkijakoulutuspaikalle ja yliopiston rahoitukselle. Tuomas Leppiaho palkattiin 1.11., jolloin palkkakustannuksia jää säästöön jonkin verran. Koronapandemian asettamien reunaehtojen vuoksi erityisesti matkakustannuksia on säästynyt. Mm. matkoja ulkomaisiin konferensseihin ei ole voinut toteuttaa.

2 Hankkeen tuotokset

Hankkeessa on vuonna 2021 kirjoitettu seuraavat eri julkaisuvaiheissaan olevat tieteelliset analyysit, joita tämän luvun alaluvuissa esitellään tarkemmin:

- Julkaistut ja julkaistavaksi hyväksytyt vertaisarviodut artikkelit 7 kpl
- Vertaisarvioitavana olevat artikkelikäsikirjoitukset: 5 kpl
- Toimitetut teokset (sisältäen yhteensä 37 erillislukua) 2 kpl
- Laajemmat julkaisuraportit 2 kpl

- Tekeillä olevat artikkelikäsikirjoitukset: 8 kpl
- Tutkimuskatsaukset 6 kpl

2.1 Julkaistut ja julkaistuksi hyväksytyt artikkelit

1. Harrikari, Timo, Romakkaniemi, Marjo, Tiitinen, Laura & Ovaskainen, Sanna (2021) Pandemic and Social Work: Exploring Finnish Social Workers' Experiences through a SWOT Analysis. *British Journal of Social Work* 51, 1644–1662, <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab052>
2. Romakkaniemi, Marjo, Harrikari, Timo, Saraniemi, Sanna, Fiorentino, Vera & Tiitinen, Laura (2021) 'Bonding, bridging and linking the last resort tailboard': Shifts in social workers' professional positions and mobilising adaptive capital during the coronavirus pandemic, *Nordic Social Work Research* <http://dx.doi.org/10.1080/2156857X.2021.1992489>
3. Fiorentino, Vera, Romakkaniemi, Marjo, Harrikari, Timo, Saraniemi, Sanna & Tiitinen, Laura (2022) Towards digitally mediated social work – the impact of the COVID-19 pandemic on encountering clients in social work. *Qualitative Social Work*, <https://doi.org/10.1177/14733250221075603>.
4. Saraniemi, Sanna, Harrikari, Timo, Fiorentino, Vera, Romakkaniemi, Marjo & Tiitinen, Laura (2022) Silenced Coffee Rooms – The Changes in Social Capital within Social Workers' Work Communities during the First Wave of the COVID-19 Pandemic. *Challenges*, Special Issue 13 (1): <https://doi.org/10.3390/challe13010008>.
5. Romakkaniemi Marjo, Harrikari Timo, Hautala Sanna, Saraniemi Sanna, Fiorentino Vera, Leppiaho Tuomas, Tiitinen Laura (2022) Sosiaalityöntekijöiden asemoituminen ja ammatillinen pääoma pandemian alkuvaiheessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 87 (5-6), 539-548.
6. Fiorentino, Vera, Leskošek, Vesna, Romakkaniemi, Marjo, Harrikari, Timo & Saraniemi, Sanna (2023) Development of digital social work in the early phase of COVID-19 pandemic in Slovenia and Finland. Teoksessa: *Social Work during COVID-19: Glocal Perspectives and Implications for the Future of Social Work* (julkaisu hihtikuu 2023)
7. Romakkaniemi, Marjo, Harrikari, Timo, Fiorentino, Vera & Saraniemi, Sanna (2023) Sosiaalialan työ ja kiihtyvyys – sosiaalialan työn rytmimuutokset COVID-19 pandemian seurauksena. Teoksessa: Raitakari, Suvi, Harrikari, Timo, Kivipelto, Minna & Heikkala, Marja (2023, toim.) *Sosiaalityö kriiseissä, katastrofeissa ja poikkeusoloissa. Sosiaalityön vuosikirja 2023*. Jyväskylä: Sophi (julkaisu helmikuu 2023)

2.2 Toimitetut teokset ja laajemmat tutkimusraportit

1. Dominelli Lena, Harrikari Timo, Mooney Joseph, Leskošek Vesna and Kennedy Tsunoda Erin (2020 toim.) *COVID-19 and Social Work: A Collection of Country Reports*, heinäkuu 2020, saatavilla osoitteesta <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2020/07/IASSW-COVID-19-and-Social-Work-Country-Reports-Final-1.pdf>.
2. Harrikari, Timo, Romakkaniemi, Marjo, Fiorentino, Vera, Saraniemi, Sanna, Tiitinen, Laura & Leppiaho, Tuomas (2021) *Sosiaaliala ja koronaviruspandemia. Sosiaalialan ammattilaisille vuosina 2021 ja 2020 suunnattujen kyselyjen tuloksia*. Julkaisuja 46. Rovaniemi: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske. 58 s., <https://ekollega.fi/posken-julkaisusarja>.

3. Harrikari, Timo, Mooney Joseph, Adusumalli, Malathi, McFadden, Paula & Leppiaho, Tuomas (2023, toim.) *Social Work during COVID-19: Glocal Perspectives and Implications for the Future of Social Work*. Routledge: London & New York. (Julkaisutilaisuus, Milano, huhtikuu 2023)

4. Raitakari, Suvi, Harrikari, Timo, Kivipelto, Minna & Heikkala, Marja (2023, toim.) *Sosiaalityö kriiseissä, katastrofeissa ja poikkeusoloissa. Sosiaalityön vuosikirja 2023*. Jyväskylä: Sophi (julkaistaan helmikuu 2023 Sosiaalityön tutkimuksen päivillä)

2.3 Tutkimuskatsaukset

- Harrikari, Timo (2020) Pandemian vaikutukset väestön hyvinvointiin (Impact of Coronavirus pandemic to the Welfare of Finnish Population). In Antti Pelkonen (ed.) *COVID-19 tutkimuskatsaus/Research review 6/2020* Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 11–15.
- Harrikari, Timo (2020) Pandemian vaikutukset väestön hyvinvointiin (Impact of Coronavirus pandemic to the Welfare of Finnish Population). In Antti Pelkonen (ed.) *COVID-19 tutkimuskatsaus/Research review 5/2020* Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 11–15.
- Harrikari, Timo (2020) Pandemian vaikutukset väestön hyvinvointiin (Impact of Coronavirus pandemic to the Welfare of Finnish Population). In Antti Pelkonen (ed.) *COVID-19 tutkimuskatsaus/Research review 4/2020* Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 11–15.
- Harrikari, Timo (2020) Pandemian vaikutukset väestön hyvinvointiin (Impact of Coronavirus pandemic to the Welfare of Finnish Population). In Antti Pelkonen (ed.) *COVID-19 tutkimuskatsaus/Research review 3/2020* Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 11–15.
- Harrikari, Timo (2020) Pandemian vaikutukset väestön hyvinvointiin (Impact of Coronavirus pandemic to the Welfare of Finnish Population) In Antti Pelkonen (ed.) *COVID-19 tutkimuskatsaus/Research review 2/2020* Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 11–15.
- Harrikari, Timo (2020) Pandemian muut terveysvaikutukset (Impact of Coronavirus pandemic to Health of Finnish Population). In Antti Pelkonen (ed.) *COVID-19 tutkimuskatsaus/Research review 1/2020* Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 11–15.

2.4 Arvioitavana olevat käsikirjoitukset

1. Tiitinen, Laura, Harrikari, Timo, Saraniemi, Sanna, Romakkaniemi & Fiorentino, Vera (2022) Home School at the Edge of Chaos During the Lockdown: Social Workers' Perspectives. *Child and Youth Services Review* (arvioinnissa, toinen kierros)

2. Saraniemi, Sanna, Harrikari, Timo, Fiorentino, Vera, Romakkaniemi, Marjo & Tiitinen Laura (2022) 'I have built an office for myself in the sauna'—Challenges and solutions for the well-being of social workers during the first wave of the COVID-19 pandemic. *International Social Work* (arvioinnissa, toinen kierros)

3. Harrikari, Timo (2023) Idle time or accelerating wheel? Exploring Temporal Continuums and Ruptures in Social Work During the First Wave of the COVID-19 Pandemic Spring 2020 (*Journal of Social Work*, arvioinnissa, ensimmäinen kierros)

4. Romakkaniemi, Marjo, Kivistö, Mari, Harrikari, Timo, Fiorentino, Vera, Leppiaho, Tuomas & Hautala, Sanna (2023) Emerging opportunity for relationship-based social work? Finnish social workers' reflections on utilising digital environments in client relationships at two phases of the COVID-19 crisis. *European Journal of Social Work* (arvioinnissa, toinen kierros)

5. Sanna Hautala, Marjo Romakkaniemi, Timo Harrikari & Sanna Saraniemi: Kokemuksia pandemian merkityksestä huumeiden ongelmakäytön haavoittamassa elämäntilanteessa. Teoksessa: Sanna Hautala & Lindh, Jari & Kostamo-Pääkkö, Kaisa: Kenen hätä on oikeutettua? Sosiaalityö ja eriarvoisuus. Vastapainossa arvioitavana

2.5 Tekeillä olevat käsikirjoitukset

1. Haavoittuvimmassa asemassa olevien sosiaalityön asiakkaiden arjen sommitelmat pandemian aikana
2. Sosiaalityön ammattilaiset liminaalituloissa pandemian aikana
3. Helsingin Sanomien pandemia-aikainen pääkirjoitusuutisointi sosiaalityöstä
4. Sosiaalityön kuormittavuus pandemian aikana sosiaalityöntekijöiden tulkitsemana
5. Digitaalinen muutos sosiaalityön organisaatioissa koronaviruspandemian aikana
6. Positiiviset muutokset ja toimivat käytännöt pandemian ensimmäiseltä vuodelta

2.6 Hankkeen aineistoista valmisteilla olevat pro gradu -tutkielmat

Tekeillä olevat:

- Anna Jokela, sosiaalityö, LaY
- Ruusa Vierikko, sosiaalityö, LaY

Valmistuneet pro gradu -tutkielmat:

- Minttu Majuri, sosiaalityö, LaY, 2022
- Minna Niskakoski, sosiaalityö, LaY 2022
- Heli Väyrynen, sosiaalityö, LaY 2023

2.7 Muu

Ammatilliset lehtiartikkelit

Talentia (2021) Sosiaalityön vahvuus koetellaan kriiseissä. <https://www.talentia-lehti.fi/sosiaalityon-vahvuus-koetellaan-kriiseissa/>

Ovaskainen, Sanna, Tiitinen, Laura, Harrikari, Timo & Romakkaniemi, Marjo (2021) Sosiaalityö oli kovilla pandemiakeväänä 2020. *Haaste* 1/2021. <https://rikoksantorjunta.fi/-/haaste-sosiaalityon-kokemukset-pandemiakevaana-2020>

Julkiset esiintymiset ja puheenvuorot

Viruspandemiat ja sosiaalityön haasteet tiivistyneen modernin aikakaudella, Lastensuojelun keskusliiton Webinaari, 27.5.2020.

- Koronaviruspandemia, sosiaalityö ja sen asiakkaat – haasteita ja ratkaisuja, SOCCA-webinaari 16.9.2020
- Pandemia, hyvinvointi ja sosiaalityö, Huoltaja-säätiön webinaari, 11.12.2020.
- Reflections on the international and Nordic social work practice and research in the pandemic settings. Kansainvälinen webinaari "Social Work and pandemic", Kansainvälinen sosiaalityön päivä, 16.3.2021.
- "Tiivistynyt moderni, glokaali pandemia ja sosiaalityö". Sosiaalityön erikoistumiskoulutus 23.4.2021.
- "Koronan vaikutukset sijaishuoltoon", THL:n webinaari, 27.8.2021

- ”Miten sosiaalipalvelut ja -etuudet ovat selvinneet pandemian aikana?” THL:n webinaari, 20.9.2021
- ”Pandemian sosiaalisten vaikutusten pitkät jäljet”, SOTE-akatemia, 15.10.2021
- Sosiaaliala ja koronaviruspandemia -Webinaari, Poske ja Panda-hanke, 3.12.2021
- Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus POSKE:n ja Lapin yliopiston sosiaalityön oppiaineen työkokous. Koronaviruspandemia ja sosiaalityö - globaalit haasteet ja ratkaisut. Marjo Romakkaniemi. 9.12.2021.
- ”Koronan vaikutukset lapsiin ja nuoriin tutkimuksen valossa”. AVIn ”Mitä pohjoisen lapsille ja nuorille kuuluu?” -webinaari. 14.12.2021.
- Sosiaalityön aamukahvit/SOCOM. Sosiaalityö ja koronaviruspandemia. Sosiaalityöntekijöiden hyvinvointi ja työyhteisöt pandemian 1. aallon aikana. Sanna Saraniemi. 6.4.2022
- Humanitaariset kriisit ja pandemia. YTK NYT! Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan 40 -vuotis juhlaseminaari. Sanna Hautala, Vera Fiorentino ja Marjo Romakkaniemi. 9.12.2022.

Hankkeen kansainvälinen loppuseminaari

“Social Work During Covid-19: Glocal Perspectives”-symposium ja webinaari, Rovaniemi 24.–25.11.2022 (korosta)

Media

Yle 7.12.2021. Pandemia lisäsi sosiaalialan työntekijöiden työnkuormitusta merkittävästi - professori: he kantavat viimesijaista vastuuta ihmisten elämästä. <https://yle.fi/uutiset/3-12215745>

Fiorentino Vera (2022) What Happens in Social Work during Antisocial Times? Digitally Mediated Social Work: the COVID19 -pandemic and encountering clients. <https://sosdigi.weebly.com/blogi>